

possit: idem illud jus in probando delicto observandum est, ac si contra inquisitum legitimus existat accusator, qui teneatur insimulatum delictum probare, de quo agitur in artic. 69.

EXEGESIS.

Duo iterum hic sunt notanda. (1) *Quod delinquentes interdum protervè delictum à se commissum negent*: Sunt enim interdum homines tam durâ patientiâ, ut tormentorum asperitatem contemnant, l. 1. §. 23. ff. de *Question.* & dirissimos cruciatus sustineant potius, quàm ut verum fateri velint, sive aliquod amuletum contra istæc tormenta adhibeant, videri potest *Camerar. lib. 2. c. 76. Operar. Subcis. p. 300. & seqq.* sive aliàs ob vires corporis, & robur istius naturale talia tormenta pati queant. (II.) *Quòd si contra delinquentem negantem adsint probationes in contrarium, illæ admittendæ sunt, etiam quoad effectum condemnandi.* Non enim propter meram negationem reus, contra quem urgentia indicia adfunt, statim à pœna debet absolvi, sed contra eum testium dicta, & ex illis formatae probationes oppidò valent. Hinc Thomas Grammaticus *Decis. Neapol. 8. n. 3.* ait: *Inquisitus testium dictis, & ita legitimis probationibus convictus condemnari potest, licet ille delictum etiam in tortura neget.* Ratio est, quia Index per torturam non potest præjudicare veræ probationi, & ita ansam præbere liberandi inquisitum à debita pœna, quam ipse promeruit. Ubi tria sunt notanda (1) *Si delictum evidenter possit probari*, quod tum ad ordinariam quidem pœnam, ad torturam verò procedi non possit *Ord. Cr. art. 69.* Perinde enim est, sive efficaciter probetur delictum, sive reus illud fateatur; modò etiam accusator, cui onus incumbit, sufficienter delictum probaverit, ubi tamen semper reo seu accusato, reservatur reprobatio, quæ etiam ei deneganda non est. Vide *Carpz. part. 3. qv. 106. n. 83. p. 53. Practic. Crimin.* quod si tamen nihilominus torqueatur reus, & is in negatione persistat, ordinariè puniri nequit. idem *Carpzov. part. 3. qv. 125. n. 24. pag. 218.* namque eò casu non debuerat iudex inquisitum torturæ subicere. (2) *Si delictum semiplenè probetur*; ad ordinariam pœnam neutiqvam deveniendum est, sed extraordinariè oportet procedere. Nemo siquidem in criminalibus ordinariâ pœnâ afficiendus est, nisi de cujus delicto per veras & legitimas probationes constiterit. Vincent. Hondedæus *Vol. 2. Conf. 98. n. 13.* etiamsi plures imperfectæ probationes conjungantur. *Ægid. Boss. in Tit. de Convict. n. 22. 23.* Plures namque imperfectæ probationes plenam probationem non faciunt. *Tiber. Decian. lib. 3. Con. 88. n. 5, Honded. d. l. Carpzov. part. 3. qv. 116. n. 50. p. 149. Pract. Crim.*

(3) *Si*